

Ympäristö- ja terveystieteiden tekniset ry
Gallen-Kallelankatu 8
28100 Pori

LAUSUNTO

14.4.2013

TEM
PL 32
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@tem.fi

Viite: Lausuntopyyntö 8.3.2013 TEM/1539/13.01.01/2012

Asia: Lausunto selvitysmiehen raportista ”kuluttajapalveluiden turvallisuusvalvonnan kehittäminen ja uudelleenorganisointi”

Lausuntopyynnössä pyydettiin ottamaan kantaa selvitysmiehen ehdotuksiin, esittämään vaihtoehtoisia ratkaisumalleja valvonnan tehostamiseksi ja arvioimaan vaikutuksia.

Ympäristö- ja terveystieteiden tekniset ry toteaa raportista seuraavaa:

Ympäristöterveydenhuollon toimintasektori on ollut jo pitkän aikaa jatkuvien muutosten myllerryksessä. Muun muassa lainsäädännön isot toiminnalliset muutokset, suunnitelmallisen valvonnan tehostuminen (valvontasuunnitelmat), seudullisten isojen valvontayksiköiden muodostuminen (yhteistoimintalaki) ja tietotekniset muutokset (valvontaohjelmat, nyt Kuti ja Yhti -tiedonsiirrot) ovat vaatineet valvontayksiköiltä valtavasti voimavaroja. Erilaiset raportoinnit, kyselyt ja selvitykset ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä on jo siirretty muille toimialoille/valvontasektoreille (mm. sijoituspaikkaluvat ympäristönsuojelulainsäädäntöön ja nyt syyskuussa kunnan kemikaaliviranomaisen valvontatehtävät siirtyvät toimialalta pois). Nyt jäljellä olevien tehtävien osalta ei tulisi enää tehdä selvityksiä yksittäisten toimialojen tehtävien osalta vaan ympäristöterveydenhuollon toimintakokonaisuutta tulisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

Kuten selvitysmies raportissaan toteaa, on tämä ajankohta hankala yksiselitteisten toimintamallien tekemiseen, koska edelleen on vireillä monia selvitys- ja muutoshankkeita, jotka vaikuttavat ympäristöterveydenhuollon kokonaisuuteen. Lisäksi mainittakoon, että jatkuva muutosmyllerrys syö valvontayksiköiden toiminnallisuutta ja muutosten tuomiin tarpeisiin, koulutuksiin yms. kuluu paljon aikaa. Tällä perusteella yhdistys tuo esiin huolensa, että ajanjakso 2012-2014 ei välttämättä kerro täysipainoisesti uusien yksiköiden resurssien suuntauksia.

Tällä hetkellä toimintaa ohjaa kolme eri ministeriötä ja keskusvirastoa sekä aluehallintovirasto. Kuluttajalainsäädännön selkeä työnjako kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden valvonnan osalta on ollut toimiva ja hyvä ratkaisu. Tätä tulisi jatkossa selkiyttää ja vahvistaa edelleen siten, että kuntien valvonnan ohjauksesta vastaisi jatkossa Valviraan. Aluehallintovirastojen valvonnan ohjauksesta tulisi arvioida. Ympäristöterveydenhuollon toimialojen osalta ohjauksen siirtäminen suoraan keskusvirastoihin voisi tukea valvonnan yhdenmukaisuutta.

Selvityksessä todetaan, että kuluttajaturvallisuusvalvontaan käytettävissä olevat resurssit ovat riittämättömät. Selvityksen tarkastuksia tehtiin n. 30/työpäivä (220 työpäivää vuo-

nessa). Selvityksestä ei käy ilmi, minkä verran katsotaan olevan riittävä työmäärä kuluttajaturvallisuusvalvontaan vuodessa. Valvontayksikön tarkastukset perustuvat pääsääntöisesti kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Koska valvontayksiköiden resurssit ovat rajalliset, ohjataan valvonta riskiperusteisesti ja välttämättä valtakunnalliset projektien tarkastuskohteita on valvontayksikön alueella vähän tai ne eivät ole riskinarvioinnin perusteella riskikohteita. Valvontasuunnitelmien toteuman arvioinnissa käytetään Tukesin määrittelemiä tarkastustiheyksiä/tarkastusaikoja. Edellä mainittu huomioon ottaen ei voida puhua valvonnan riittämättömyydestä, kun valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi tehdään valtakunnallisesti määriteltäisiin tarkastustiheksiin.

Raportissa ei huomioida ympäristöterveydenhuollon synergiaa tarkastusten osalta. Usein terveydensuojelulain ja kuluttajaturvallisuuslain mukaiset tarkastukset tehdään samalla valvontakäynnillä. Tällöin kuluttajaturvallisuuteen kirjattava työmäärä jää vähäisemmäksi sekä maksutuottoja kertyy vähemmän (yhteistarkastuksista ei peritä molempien lainsäädäntöjen osalta täysiä maksuja).

Jos valvonta siirretään muulle kunnan sektorille, raportissa ei ole huomioitu uuden järjestelmän tekemistä (valvontasuunnitelmat, pätevä henkilöstö, koulutus, tietojärjestelmä) eikä sitä, että kustannukset tulevat olemaan alkuvuosina merkittävästi suuremmat. Muutostilanteissa valvonnan määrä vähenee oleellisesti, erityisesti jos valvonta siirretään täysin uusille henkilöille, joilla ei ole substanssiosaamista valvonnan suhteen. Muilla sektoreilla ei ole samanlaista synergiaetua verrattuna ympäristöterveydenhuollon muiden lainsäädäntöjen valvontaan (esim. uimahallitarkastukset tsl+kutu).

Raportissa todetaan valvontaa tekevien henkilöiden tietämyksen olevan puutteellista. Ympäristöterveydenhuollon terveystarkastajan työhön on Suomessa täsmäkoulutusta, jossa jo opiskelun aikana opetellaan kuluttajapalveluiden valvontaa. Jos raportissa todetaan henkilöstön olevan epäpätevää, tulee valtiovallan kiinnittää jatkossa lainsäädännöllisesti huomio siihen, että valvontayksiköihin ei palkata muun koulutusalojen epäpätevää valvontahenkilöstöä (muodollisesti pätevät).

Jos kuluttajapalveluiden valvontaa halutaan tehostaa, tulisi nykyistä valvontamallia kehittää esim. seuraavasti:

- a. valvonnan tulee olla riskiperusteista, riittävyden arviointi riskiperusteisesti
- b. tarkastustiheydet tulee määritellä muiden ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöjen kanssa yhteismitallisiksi
- c. seudullisille valvontayksiköille tulee antaa muutama vuosi päästä ”oikeasti käyntiin”, jolloin valvonta tulee olemaan tehokkaampaa tilanteen vakiintumisen ja mahdollisten erikoistumisten myötä
- d. valtion ohjaus tulee keskittää Valviraan.

Mahdollista valtiollistamista suunniteltaessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös osittainen valvonnan uudelleenorganisointi. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan painopistealueiden mukaisessa jaossa voisi harkita ainakin kunnista käsin helposti muun valvonnan yhteydessä hoidettavissa olevien kohteiden valvonnan keskittämistä edelleen kunnallisen ympäristöterveysvalvonnan toimenkuvaan. Toiminnanharjoittajan näkökulmasta liiallinen määrä eri valvontaviranomaisia voi hankaloittaa valvontaa.

Maritta Valtonen
puheenjohtaja
maritta.valtonen@pp.inet.fi
Peltotie 15 B
54100 Joutseno
p. 040 500 3756

Saana Laakkonen
sihteeri
laakkonen.saana@gmail.com
p. 044 558 4508